

«Ο χαρακτήρας του Ηγεμόνα πρέπει να λειτουργεί ως ηθικό πρότυπο για όλους τους υπηκόους» (Αγάπη Παπαδοπούλου, ΜTh)

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=177043>]

Αν ενδόμυχα σκέφτεται κάποιος κάτι κακό, ο φίλος του θα το καταλάβει και θα αποκηρύξει την αγάπη του για αυτόν. Ενώ αν κάνει καλές σκέψεις, θα είναι πάντα κοντά του[115]. Τονίζει ακόμα ότι πρέπει να είναι κανείς αδυσώπητος σε εκείνους που διαπράττουν αδικήματα απέναντι στους άλλους και στην πολιτεία, ενώ σε όσους σφάλλουν απέναντί τους, οφείλουν να είναι σπλαχνικοί[116]. Ο άρχοντας πρέπει να αντιμετωπίζει με φιλανθρωπία τα αδικήματα που γίνονται εναντίον του και να σωφρονίζει αυτούς που παρανομούν. Να μην επαινεί την παρανομία, έστω κι αν φαίνεται να ευημερεί από αυτήν, γιατί και αυτόν που παρανομεί θα παρακινήσει περισσότερο στην κακία και ο ίδιος θα αποδειχθεί ότι ζητάει ευκαιρία για παρόμοια πράξη[117].

Σύμφωνα με τον Πατριάρχη, ο φθόνος είναι μεγάλη ασθένεια. Πρέπει να αποφεύγει κανείς να φθονεί αλλά και να φθονείται[118]. Οφείλει κανείς να συμπεριφέρεται με μετριοπάθεια και όχι με επίδειξη και πλεονεξία. Ακόμη, πρέπει να μπορεί να εξουσιάζει και τον εαυτό του, έτσι οι υπήκοοί του βλέποντας ότι ο ηγέτης τους είναι ικανός να κυβερνάει τα πάθη του, θα υποταχθούν σε αυτόν[119]. Τη διάθεσή του ένας ηγεμόνας δεν πρέπει να την αλλάζει συχνά και χωρίς λόγο, γιατί θα κατηγορηθεί για αστάθεια στην κρίση του. Πρέπει να έχει συνείδηση, να λογοδοτεί για τα λάθη του και να ψάχνει τρόπους να τα διορθώσει[120]. Τονίζει επίσης ότι πρέπει να προσέχει κανείς επιμελώς να μην είναι μόνο ακροατής, αλλά και εκτελεστής των καλών και αξιέπαινων πράξεων. Πρέπει να επαινεί τις άριστες πράξεις και να προσπαθεί να τις μιμηθεί.

Τονίζει ακόμη πως πρέπει κανείς να είναι αμείλικτος με εκείνους που αδικούν άλλους, αλλά επιεικέστατος με όσους αδικούν εκείνον. Όποιος ενώ έχει μεγάλη ελευθερία να αδικεί, ενεργεί δίκαια, είναι άξιος πολλών επαίνων, ενώ αξιοκατάκριτος εκείνος που ενώ δεν στερείται τίποτε από τα αναγκαία, απλώνει τα χέρια του σε ξένα πράγματα. Προτρέπει λοιπόν να κυβερνάει κάποιος τους υπηκόους, έχοντας πεποίθηση όχι στην τυραννίδα, αλλά στην αγάπη των αρχομένων[121] διότι η εύνοια είναι σταθερότερο και ασφαλέστερο βάθρο της αρχής παρά ο φόβος. Αυτό το επιτυγχάνει κανείς με την απόκτηση των αρετών, τους κόπους και τις φροντίδες προς τους υπηκόους του. Έτσι και ο ίδιος θα ζήσει ευχάριστα και σε εκείνους θα διατηρήσει το βίο ελεύθερο από επιβουλή και

αλόγιστες συμφορές και θα αφήσει αείμνηστη τη φήμη του.

Ο Μέγας Φώτιος στέκεται ιδιαίτερα στο ζήτημα της επιλογής των συνεργατών του Ηγεμόνα. Παροτρύνει λοιπόν να τοποθετεί κανείς ως αξιωματούχους ανθρώπους που διαθέτουν όλες τις αρετές, κι αν αυτό είναι αδύνατο, να προτιμά τους πιο δίκαιους. Κι αυτό επειδή όσες παρανομίες διαπράττονται από τους αξιωματούχους, αυτές τις μεταφέρουν προς αυτόν που τους δώρισε το μίσος και την οργή του πλήθους[122].

Ο ιερός Φώτιος, συνεπώς, επικαλείται την Αγία Γραφή και τους Πατέρες της Εκκλησίας για να συστήσει το ηθικό πρότυπο του καλού ηγεμόνα. Σκοπός του είναι η χρηστή και δίκαιη διακυβέρνηση της πολιτείας αλλά και η ηθική προαγωγή του ηγεμόνα και των υπηκόων. Το μοντέλο της κοινωνίας που αναδύεται από το κείμενό του είναι μια ευνομούμενη πολιτεία, βασισμένη στις χριστιανικές αρχές της αγάπης, της δικαιοσύνης και της αλληλοεμπιστοσύνης μεταξύ ηγέτη και υπηκόων. Ο χαρακτήρας του Ηγεμόνα πρέπει να λειτουργεί ως ηθικό πρότυπο για όλους τους υπηκόους. Δίνει περισσότερο βάρος στην ηθική καλλιέργεια του ηγεμόνα και όχι σε αφηρημένες αρχές διακυβέρνησης. Συνεπώς προς τη χριστιανική παράδοση, θεωρεί ότι η απόκτηση των ηθικών αρετών, σύμφωνα μάλιστα με τα χριστιανικά πρότυπα, έχει άμεση αντανάκλαση στην κοινωνία. Οι καλοί ηγεμόνες είναι δίκαιοι, συνετοί, ενάρετοι και ασκούν την εξουσία τους με αγάπη, σωφροσύνη, αγαθοεργία και φιλανθρωπία. Όμως, ο τέλειος ηγεμόνας, κατά τα χριστιανικά πρότυπα, δεν ανταποκρίνεται πάντα στην πραγματικότητα, αλλά λειτουργεί ως ένα πρότυπο, προς το οποίο θα έπρεπε να προσβλέπουν όλοι όσοι επιθυμούν να διοικήσουν στηριζόμενοι στις αρχές του Ευαγγελίου. Ο Μ. Φώτιος λειτουργεί περισσότερο στο χώρο του δεοντολογικού παρά του πραγματικού. Θα λέγαμε ότι ανήκει στην ιδεαλιστική σχολή πολιτικής θεωρίας. Αυτό οπωσδήποτε δεν αναιρεί την αξία του έργου του, καθώς και οι οραματισμοί αποτελούν συστατικά στοιχεία κάθε πραγματικής διακυβέρνησης.

(συνεχίζεται)

[115] Βλ. ό. π., σελ. 45.

[116] Βλ. Niccolo Machiavelli, ο Ηγεμόνας, απόδοση Βίτσος Διονύσης, εκδόσεις Περίπλους, Αθήνα, 2003, σελ. 39: «Ο ηγέτης πρέπει να φροντίζει να θεωρείται φιλεύσπλαχνος και όχι σκληρός. Εν τούτοις θέλει μεγάλη προσοχή για να μη χρησιμοποιεί την ευσπλαχνία του με λάθος τρόπο».

[117] Βλ. Φώτιος, Ο Ηγεμών, ό. π., σελ. 31. Πρβλ. Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, Παιδεία Βασιλική, P.G. 126, ό. π., 269A-272D. Πρβλ Συνέσιος, Περί Βασιλείας, Synesii Cyrenensis opuscula, Polygraphica, Rome, 1944, §6.1-17.

[118] Βλ. Φώτιος, Ο Ηγεμών, ό. π., σελ. 57. Πρβλ. Κλαύδιος Αιλιανός, *Fragmenta, Claudii Aeliani de natura animalium libri xvii, varia historia, epistolae, fragmenta*, vol. 2, εκδόσεις Teubner, Leipzig, 1866, απόσπασμα 338.

[119] Βλ. Φώτιος, Ο Ηγεμών, ό. π., σελ. 59.

[120] Βλ. ό. π., σελ. 61- 63.

[121] Βλ. Ισοκράτης, Προς Νικοκλέα 21.

[122] Βλ. Ισοκράτης, Προς Νικοκλέα 27, Πρβλ. Προς Δημόνικον 37.